

Dr. Sente Krisztina*:

Hogyan bankolhatnak a gyerekek, gondnokság alatt lévők?

Természetes számunkra, hogy mindennapi pénzügyeinkben, például banki ügyleteinknél önállóan, mások segítségével nélkül tudunk eljárni. De mi a helyzet azokkal, akik életkoruk vagy egészségi állapotuk miatt nem képesek erre, vagy csak képviselőjük útján tehetik meg?

Egy ügyfél cselekvőképességét kizárólag törvény, vagy bírói ítélet korlátozhatja, jellemzően az életkor vagy egészségi állapot miatt kerülhet erre sor. Életkoruk alapján ide tartoznak a 18. év alatti fiatalok, a Polgári Törvénykönyv szerint ugyanis a gyermek 14. életévéig cselekvőképtelen, ezután 18. életéve betöltéséig pedig korlátozottan cselekvőképes. A cselekvőképtelen kiskorú jognyilatkozatai semmisesek; nevében a törvényes képviselője, szülő vagy a gyámhivatal által kirendelt gyám jár el. A korlátozottan cselekvőképes kiskorú tehet jognyilatkozatot, ám ennek érvényességéhez törvényes képviselőjének hozzájárulása szükséges.

Egészségi állapotuk miatt ide tartoznak a bíróság által cselekvőképességet kizáró vagy korlátozó gondnokság alá helyezett személyek. Akkor helyeznek valakit gondnokság alá, ha az ő ügyei intézéséhez szükséges belátási képessége – mentális zavara következtében – tartósan, teljeskörűen hiányzik, illetve tartósan vagy időszakonként visszatérően nagymértékben csökkent.

Az előbbi esetben cselekvőképességet kizáró, utóbbinál cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezésre kerül sor. Minderről – az egyéni körülményeket, a családi és társadalmi kapcsolatokat is figyelembe véve – a bíróság dönt, és a gyámhatóság jelöl ki gondnokot, aki ezután a törvényes képviselőt ellátja. Cselekvőképességet korlátozó gondnokság alá helyezés esetén a bíróság határozza meg, hogy a milyen ügyekben szükséges a gondnokság alá vont jognyilatkozata érvényességéhez a gondnok hozzájárulása. A gondnokoltakról az Országos Bírósági Hivatal vezet nyilvántartást, ahonnan kérelemre, jellemzően díjfizetés ellenében és a jogi érdek igazolása mellett igényelhető adat.

Lényeges különbség a cselekvőképességet kizáró és korlátozó gondnokság között, hogy a cselekvőképtelen nagykorú jognyilatkozata semmis, nevében gondnoka jár el, míg a részlegesen korlátozott személy minden olyan ügyben önállóan tehet érvényes jognyilatkozatot, amely esetében a bíróság nem korlátozta a cselekvőképességét.

A törvényben előírt esetekben a jognyilatkozatok érvényességéhez gyámhatósági jóváhagyás is szükséges. Ilyen, ha a jognyilatkozat a kiskorú vagy gondnokolt személy nem tehermentes ingatlanszerzésre, ingatlana megterhelésére; gyámhatóságnak átadott vagyonáról való rendelkezésre; vagy a gondnokot kirendelő határozatban vagy kiskorú esetében, ha annak összege meghaladja a Polgári Törvénykönyvben meghatározott összeghatárt (ez utóbbi a szociális vetítési alap, ami jelenleg 28 500 Ft, összegének negyvenötszöröse).

Van azonban olyan jognyilatkozat, ami gyámhatósági jóváhagyással sem lesz érvényes. A korlátozottan cselekvőképes és a cselekvőképtelen kiskorúak érdekeinek védelmében semmis a törvényes képviselő olyan jognyilatkozata, amellyel az érintett vagyona terhére ajándékozik, idegen kötelezettségért megfelelő ellenérték nélkül kötelezettséget vállal, vagy amellyel jogokról ellenérték nélkül lemond.

Milyen banki ügyletekben lehet érintett a kiskorú, illetve a cselekvőképességet kizáró vagy korlátozó gondnokság alá helyezett személy? Ilyen lehet a bankszámlanyitás, ami remek lehetőséget biztosít arra, hogy egy kiskorú megtanulhassa a pénzügyek felelős kezelését. Arra nincs előírás, hogy hány éves kortól lehet bankszámlát nyitni. Létezik olyan számlacsomag, ami a már gyermek születését követően megköthető, de a legtöbb ajánlat a 14-18 év közötti korosztály számára szól.

A kiskorú gyermeknek 14 éves kora előtt a törvényes képviselő nyithatja meg a bankszámlát, míg 14-18 éves kor között közösen járhatnak el. Változó, hogy a bankszámlához milyen szolgáltatások tartoznak, de készpénzfelvétel, bankkártya, internetbank, mobilalkalmazás általában elérhető, az utóbbiakat általában a kiskorú 14 éves korig csak korlátozottan, lekérdezésre tudja használni. Érdeemes összehasonlítani a bankok kínálatát nem csak a költségeket, hanem a számlacsomaggal elérhető szolgáltatásokat illetően is.

A gondnokoltak részére például nyugdíjuk fogadására és közüzemi díjszámláik kiegyenlítésére korlátozott rendeltetésű bankszámla nyitható. Speciális számla a gyámhatóság határozata alapján a kiskorú vagy a gondnokolt részére megnyitott gyámhatósági számla, illetve takarékbetétkönyv is nyitható.

Ezeket a gyámhatóság határozatában megjelölt törvényes képviselő nyithatja meg és felettük kizárólag ő is rendelkezhet a gyámhatósági határozatban foglaltaknak megfelelően. A gyámhivatal bizonyos esetekben elrendelheti a gyámhatósági fenntartásos betétben való elhelyezést, melyből kifizetésre a gyámhatóság határozata alapján kerülhet sor.

Lakás-előtakarékossági szerződésben is érintett lehet a kiskorú, illetve a gondnokolt. Ha a lakás-előtakarékoskodó, illetve a kedvezményezett nem cselekvőképes a kiutaláskor (kiskorú, illetve cselekvőképességében részlegesen korlátozott vagy cselekvőképességét teljesen korlátozó gondnokság alá helyezett), akkor törvényes képviselőjük a gyámhatóság jóváhagyása esetén rendelkezhet a megtakarítással, ha annak összege meghaladja a Polgári Törvénykönyvben meghatározott, a fentiekben már említett összeghatárt.

A hiteligenylés alapfeltételei között is szerepel a cselekvőképesség és a 18. évet meghaladó életkor. Kölcsönügylet szereplője csak kivételes esetben lehet kiskorú vagy gondnokság alatt álló személy. A kölcsönszerződést érvényesen törvényes képviselőjük hozzájárulása és gyámhivatali jóváhagyás nélkül nem köthetnek. A kiskorú vagy gondnokolt nem tehermentes ingatlanszerzéséhez (például hitelből vásárlás), a kiskorú ingatlanának megterheléséhez minden esetben szükséges a gyámhatóság jóváhagyása.

** A szerző az Magyar Nemzeti Bankon belül működő Pénzügyi Békéltető Testület tagja*

„Szerkesztett formában megjelent 2023. november 28-án az Origo.hu oldalon.”